

KUR'AN'IN İFFET ANLAYIŞI -Batılı Cinsel Ahlâk Anlayışlarıyla Bir Mukayese-

Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman KASAPOĞLU*

ÖZET

Yeni cinsel ahlâk teorisyenleri, cinsel ahlâkın çeşitli toplumlardaki uygulama biçimlerine eleştiri getirmişlerdir. Fakat yine de cinsel ahlâktan bütünüyle vazgeçememişlerdir. Kur'an'ın önerdiği iffetli yaşam, ilâhî değerlere uymak macıya gerçekleştirilir. Yeni cinsel ahlâkçılar ise, ahlâkta herhangi bir kutsallığın olmadığını savunurlar.

Cinsel ahlâk teorisyenleri, cinsel alanda konulan kuralların bireyin ruh sağlığını bozduğunu ileri sürerler. Kur'an'a göre birey, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için kendi iradesiyle, isteyerek cinsel güdüsünü kontrol eder. Bu durumun bireyde ruhsal sorunlara yol açma olasılığı azdır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel güdü, cinsel ahlâk, karakter, ruh sağlığı, ahlâk kuralları.

ABSTRACT

THE THOUGHT CHASTITY OF THE QUR'AN -A Comprasion With The Thoughts of The Western Sexual Ethics-

New sexual ethic theoreticians criticize the application types, thecnics of sexual ethic in several societies, nevertheless they couldn't wholly ignore it. Chastity that the Qur'an offers is performed to obey divine rules, whereas new sexual ethicists claim that there is no holyness about/for ethic.

Sexual ethic theoreticians assert that rules applied in sexual realm disturb spiritual health. To the Qur'an person controls his sexual instinct on his own will to access Allah's pleasure. It is quite impossible to cause person to spiritual (ruhsal) problems.

Keywords: sexual instinct, sexual ethic, character, spirit health, ethic rules.

Giriş

Kur'an'ın gönderiliş amacı insanları inanç ve davranış yönünden eğitmek, onlara doğru, tutarlı ve dengeli bir şekilde hareket edebilmeyi öğretmektir. Yüce Allah, insanı çeşitli güdü ve eğilimlerle donatmıştır. Bu güdü ve eğilimler doyurulurken insan kendi "ben"iyle, diğer insanlarla ve Allah ile olan ilişkilerini dikkate almak, gözden geçirmek durumundadır. İnsanın doyum ararken kendine, insanlara ve Allah'a karşı sorumlu olduğu eğilimlerin başında cinsel istekler gelir. İnsanın cinsel isteklerini sorumluluk bilinciyle, ölçülü ve dengeli olarak karşılmasıyla ortaya çıkan şahsiyet yapılanmasına iffet denir.

* İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi. Malatya.

Kur'an'ın önerdiği ahlâk sisteminde iffetin kendine özgü sınırlamaları ve açılımı vardır. Kur'an'ın iffet anlayışının, beşerî düzenlemelerdeki iffet anlayışıyla örtüşen ve ayrışan noktalarının bulunması muhtemeldir. Bu yüzden Kur'an'ın iffet anlayışını, beşerî sistemlerdeki bakış açılarıyla karşılaştırmak, aradaki farkları ve Kur'an'ın özel hedeflerini belirlememize yardımcı olacaktır.

İffet kavramı klasik İslâm düşüncesinde, cinsel alanda ahlâklı olma konusunu da içine alacak şekilde genel manada bir kullanıma sahiptir. Biz makalemizde iffet kavramını genel manada kullanmayacağız. Ancak İslâm düşüncesinde iffet kavramının genel manada kullanılmasına ve cinsel ahlâklılık anlamındaki iffetin bu genel manada kullanım ile olan ilişkisine değinme ihtiyacı hissediyoruz.

Klasik İslâm düşünürlerine göre iffet, dört temel ahlâkî erdemden biridir. Bu erdemler, adâlet, hikmet, şecâat ve iffet şeklinde bir bütünlük arz eder. Kindî, (260/873) Eflatun'dan beri kabul edilen anlayışı izleyerek, temel erdemleri hikmet, necdet (yiğitlik) ve iffet olarak sınıflar. Ona göre iffet, bedenin korunması ve geliştirilmesi için gerekli olan şeyleri sağlama, gereksiz olan şeylerden uzak durma davranışdır.¹

Gazâlî, (450/1059) ahlâkî erdemleri, hikmet, şecâat ve iffet şeklinde tasnif eder. Bu sınıflamada, iffetten doğan ahlâkî tutumlar cömertlik, hayâ, sabır, müsâmaha, kanaat, verâ, letâfet, müsâade, yardım, zerâfet, tamah azlığıdır.²

İbn Miskeveyh, (421/1030) Eflatun'un gelenekselleşmiş görüşüne uygun olarak hikmet, iffet, şecaat ve adaletten ibaret dört temel ahlâkî faziletin bulunduğu anlayışını benimser. Ona göre, behîmî nefis (şehevî güç) ihtiraslara yönelmeksizin "akıllı nefis" in kontrolü altına girerse ve böylece dengeli davranmayı başarırsa iffet erdemi ortaya çıkar. İbn Miskeveyh, iffetin kapsamına giren ahlâkî faziletleri açıklar. Bu faziletler, yukarıda Gazâlî'nin açıkladıklarıyla aynıdır. Örneğin sayılan faziletlerden hayâ (utanma), benliğin kötülükleri yapmaktan çekinmesi; sükûnet ve ağırbaşlılık, arzuların

¹ Mustafa Çağrı, *İslâm Düşüncesinde Ahlâk*, Mustafa Çağrı, M.Ü.İ.F.A.V. Yayınları, İstanbul, 1989, s. 42-43; Hasan Akay, *İslâmî Terimler Sözlüğü*, İşâret Yayınları, İstanbul, 1995, s. 209.

² Ebû Hâmid Muhammed İbn Muhammed el-Gazâlî, *İhyâu Ulûmi'd-Dîn*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, tsz., III/54; Mahmut Çamdibi, *Şahsiyet Terbiyesi ve Gazali*, M.Ü.İ.F.A.V. Yayınları, İstanbul, 1994, s. 174-175.

harekete geçmesi sırasında nefsin sakin olması; sabır, benliğin kötü zevklere kendini kaptırmaması için dayanıklılık göstermesidir.³

Klasik İslâm düşüncesindeki iffet anlayışı İbn Sinâ'nın (980/1037) görüşlerine de aynen yansır. Ona göre iffet, şehvet gücünün her türlü aşırılıktan alıkonulup orta bir noktada tutulmasıdır. İffet isteklerin bütünüyle bastırılmasını engellediği gibi, aşırı boyutlara varmasına da mani olur. Yeme-içme, cinsel ilişki gibi eğilimlerden elde edilen hazlara ölçü koyar. Onları aklın kontrolüne verir, doğru düşüncenin sınırları içinde kullanır.⁴

Gazâlî, İbn Sinâ ve İbn Miskeveyh'in ahlâkî faziletleri sınıflaması ve bu sınıflamada yer alan iffetin içeriği ile ilgili yaklaşımın bir benzerini Kınalızâde ve Ahmet Rıfat'da görürüz. Bu iki düşünüre göre, her türlü isteğin ve şehvet eğiliminin dengeli biçimde kontrol altında tutulmasına iffet denir.⁵

Yukarıda görüşlerine başvurduğumuz klasik İslâm düşünürleri, iffeti dört temel ahlâkî erdemden birisi olarak kabul eder. İffet esasına uygun davranış, bedeninin korunmasını ve geliştirilmesini sağlayan girişimlerin yapılmasını, bunun aksi girişimlerden uzak durulmasını öngörür. İffet ilkesi, behîmî nefsi (şehvî gücü) hedef alıp her türlü isteğin, şehvet gücünün (yeme, içme, cinsel ilişki gibi eğilimlerin) aşırılıktan alı konmasını, bütünüyle bastırılmamasını ya da serapa serbest bırakılmamasını, ölçülü bir şekilde karşılanmasını amaçlar. İslâm düşünürleri iffet ilkesinin kapsamını, diğer on kadar ahlâkî erdemi de içine alacak şekilde geniş tutmuşlardır. Cinsel eğilimin ahlâkî kontrol altına alınmasını da iffet eğiliminin kapsamı içerisinde değerlendirirler. Biz makalemizde iffet kavramını sadece cinsel güdünün ahlâkî kontrolü anlamında kullanmak istiyoruz.

³ İbn Miskeveyh, *Ahlâkî Olgunlaştırma*, Çev. Abdulkadir Şener ve Diğerleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s. 23-26; Çağrıncı, *a.g.e.*, s. 122-123.

⁴ Abdurrahman Dodurgalı, *İbn Sina Felsefesinde Eğitim*, M.Ü.İ.F.V. Yayınları, İstanbul, 1995, s. 133-134.

⁵ Kınalızâde Ali Efendi, *Ahlâk-î Alâî*, Haz., Hüseyin Algül, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, tsz., s. 94, 102-109; Ahmet Rıfat, *Tasvîr-i Ahlâk*, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, tsz., s. 179; Ali Turgut, *Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Ahlâk Esasları*, Şamil Yayınevi, İstanbul, 1980, s. 103.

Dar anlamda iffet, ahlâk kurallarının kınadığı her türlü cinsel zevkten uzak durmaktır. Karı koca arasında, evlilik kurumu çerçevesinde normal cinsel ilişkiler kurmak iffetlilik kabul edilir.⁶

Türkçe’de de iffet, cinsel konularda ahlâk kurallarına bağlılık ve namus manasına gelmektedir.⁷

Kur’an’da iffet kelimesi Arapça istifal kalıbıyla cinsel eğilimin ahlâkî kontrolü anlamında kullanılır.⁸ Kur’an, Hz. Yûsuf’un iffetli davranışını “ista’same” fiiliyle anlatır.⁹ Yine “hasane” fiiliyle birlikte kullanılan çeşitli ifadelerle cinsel konularda iffetli olma davranışı dile getirilir.¹⁰ Cinsel alanda iffetlilik Kur’an’da ayrıca “ferc” ve “hıfz” kelimeleri birlikte kullanılarak anlatılır.¹¹

İffet konusunda Kur’an’da geçen kavramlar etrafında teşekkül eden anlayışı ortaya koymadan önce, cinsel ahlâk alanındaki genel ahlâk telâkkilerini ve özellikle Batı düşüncesinde ortaya çıkan yeni bakış açılarını ele almak istiyoruz. Bu iffet anlayışlarını Kur’an’ın iffet görüşleriyle karşılaştırmalı olarak sunmayı amaçlıyoruz. Kur’an’ın iffet konusundaki yaklaşımlarını makalemizin sonuç bölümünde beşerî sistemlerin iffet anlayışıyla mukayese etmeyi planlıyoruz.

I. Ahlâk Telâkkilerine Göre Cinsel Ahlâk

Ahlâk telâkkilerinin en başta gelen görevi her zaman için cinsel ilişkileri düzenlemek olmuştur. Ahlâk konusunda fikir beyan eden çoğu düşünörlere göre, ahlâk büyük oranda cinsellikle –nasıl, ne zaman, kiminle cinsel ilişkiye girilebileceğiyle ilgilidir.¹² Cinsel ahlâk, genel ahlâkın bir bölümü olup insanın cinsel güdüyle ilgili

⁶ Paul Foulque, *Pedagoji Sözlüğü*, Çev. Cenap Karakaya, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1994, s. 225.

⁷ İsmail Parlatır ve Diğerleri, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998, I/1048; Ali Püsküllüoğlu, *Türkçe Sözlük*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999, s. 786.

⁸ Nûr, 24/33.

⁹ Yûsuf, 12/32-33.

¹⁰ Nisâ, 4/54-55; Mâide, 5/5; Enbiyâ, 21/91; Tahrîm, 66/12.

¹¹ Mü’minîn, 23/1-8; Nûr, 24/30-31; Ahzâb, 33/35; Meâric, 70/23-32.

¹² Will Durant, *Medeniyetin Temelleri*, Çev. Nejat Muallimoğlu, Birleşik Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 95; Jon Nuttall, *Ahlâk Üzerine Tartışmalar*, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997, s. 83.

tutum ve davranışlarını içerir. Bütün uygarlıklarda cinsel yaşamı denetlemek, sınırlamak, yönlendirmek ve yüceltmek için evlilik kurumlaşmış, toplumun en küçük birimi olan aile teşekkül etmiştir.¹³ Toplumsal normları dikkate almadan kendini cinsel eğilimlerin sınırsız doyum arayışına bırakmak her şeyden önce törel ülkelerin yeterince sağlam olarak kurulamamasından kaynaklanır. Cinsel güdünün taşkınlığı, doğal mecrasından sapması, kural ve ilkelere itaatsiz oluşu sosyal yapıda düzensizlik ve kargaşanın ortaya çıkmasına neden olur.

İnsan doğuştan bütün güdülerini doyurma ihtiyacını beraberinde getirir. Fakat topluluk hayatı fizyolojik ve psikolojik güdülerin doğrudan doğruya ifade edilip doyurulmasına izin vermez. Bu yüzden, çocuk gelişmeye başladığı andan itibaren çevresindeki yetişkinler, ona ilkel güdülerini toplum tarafından beğenilen kanallara yöneltmeyi, iradesini kuvvetlendirmesi gerektiğini, ancak meşru kanallar yoluyla normal doyum sağlanabileceğini öğretmeye çalışırlar. Başlangıçta dıştan baskı şeklinde gelen, güdülerini kontrol ve beğenilen kanallara yöneltme gayreti, gelişim sürecinin ileri safhalarında birey tarafından iyice benimsenir.¹⁴ “Nasıl ki doğa çiçek açacakları güne kadar hayatta kalabilmeleri için bitkileri tohum zarıyla kaplarsa edep (cinsel ahlâk) de bu hayvani kısmı (cinsel dürtüleri) unutmamıza ve onun üzerinde üstünlük kurmamıza yardım ederken, aynı zamanda olgunluk dönemine kadar çocuğun gelişmesine yardımcı olur.”¹⁵

Her toplum cinsel davranışa belirli sınırlamalar getirmiştir. Bütün toplumlarda kimi cinsel pratikleri onaylayan, ötekilerini kınayan ya da engelleyen normlar vardır. Cinsel ahlâkla ilgili normlar, kültürlere göre değişiklik gösterir. İnsanın cinsel davranışını önemli ölçüde kültürel değerler belirler.

Yakın zamana kadar ABD ve pek çok Batı ülkesi cinsellik açısından yasakçı toplumlar olarak sınıflandırılmıştır. Batının cinsel davranışa yönelik bu tutumu öncelikle Hıristiyanlık tarafından biçimlendirilmiştir. Geleneksel olarak ergenlik öncesi cinsellik Batı toplumlarında görmezlikten gelinmiş ya da inkar edilmiştir. Evlilik içi

¹³ Murtaza Mutahhari, *Aşk ve İffet*, Çev. M. Selam, Çizgi Yayınları, Ankara, 1990, s. 23; Özcan Köknel, *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1982, s. 228.

¹⁴ Mitat Enç, *Ruh Sağlığı Bilgisi*, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1979, s. 169; Cavit Binbaşoğlu, *Eğitim Psikolojisi*, Binbaşoğlu Yayınları, Ankara, 1992, s. 228.

¹⁵ Pierre Burney, *Aşk*, Çev. Ayşen Ekmekçi, Alev Türker, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s. 68.

eşler arasındaki cinsellik tek ahlâkî cinsellik olarak görülmüş ve cinselliğin dışı vurumunun diğer formları –eşcinsellik, evlilik öncesi veya evlilik dışı cinsel ilişki-kınanmış ve genellikle yasalar tarafından yasaklanmıştır. Hıristiyan kilisesinin baskın görüşü, üreme amacının dışında bütün cinsel davranışlara kuşkuyla bakmak olmuştur. Öyle ki, bazı dönemlerde, bu durum toplum genelinde aşırı iffet düşkünlüğüne yol açmıştır. Hıristiyan öğretilerden etkilenmiş olanlar, evlilik öncesi cinsel ilişkinin yanlış olduğuna inanmışlar ve evlilik sınırları içerisindeki heteroseksüel davranış dışındaki bütün cinsel etkinlik biçimlerine karşı çıkmışlardır.¹⁶

Batılı düşünürler, toplumların kültür aracılığıyla mensuplarına neden cinsel ahlâkî önerdiklerini, cinselliğe sınırlama getirmekteki amaçlarının neler olabileceğini, bu sınırlamaların doğurabileceği sonuçları sınırlamaya gerek olup olmadığını, gerek varsa ölçülerinin neler olabileceğini tartışmaya açmışlardır. Bu düşünürler arasında Wilhelm Reich, Freud, Will Durand, Bertrand Russel, Erich Fromm ve Adler'in görüşlerine yer vermek istiyoruz

Wilhelm Reich, cinsel yasaklamalardan söz ederken şunları söyler: Toptan ya da kısmî gizlilik evresi boyunca, daha sonra cinsel dürtüye engellik yapacak, onların etkinliğine sınırlama getirecek, kısıtlayacak setler –utanma, hoşlanmama, etik ve estetik amaçlar- haline gelecek güçler oluşur. Uygar bir toplum içerisinde doğmuş çocuk, bu setlerin eğitimin eseri olduğu düşüncesiyle hareket eder.¹⁷ Toplumun uygulamaya çalıştığı cinsel yaşama dair düzenleme, daha küçük çocukken bireyin zihnine çaktığı ketlemelere dayanır. Bu ket vurmalar, bir yandan arzuların bilinç altına itilmesi sonucu ortaya çıkan cinsel gereksinimlerin artışına sebep olurken, diğer yandan kişinin ruhsal yapısını, doyuma erme yeteneğinin azalması, hatta yok olması yolunda değiştirerek aşılması zor bir çelişki üretir. Gereksinimlerin doğurduğu gerilimle doyuma erme yeteneği arasında onulmaz açıklık meydana getiren söz konusu çelişki, cinsel rahatsızlıklar, sinir hastalıkları, sapıklıklar biçiminde dışarıya yansıyan ödünleyici enerji tepkilerine yol açar. Dolayısıyla, bu çelişkilerin giderilmesi, her bireye toplum tarafından benimsetilmeye çalışılan cinsel ket vurmaların ortadan kaldırılması gerekir.

¹⁶ Anthony Giddens, *Sosyoloji*, Çev. Hüseyin Özel, Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2000, s. 107-108; Rita L. Atkinson ve Diğerleri, *Psikolojiye Giriş*, Çev. Kemal Atakay ve Diğerleri, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1995, 1/419.

Böylece cinsel ketlemeler yerlerini “cinsel toplumbilimin isterlerine uygun cinsel öz düzenlemeye” bırakacaklardır. Cinsel yaşamın bu şekilde kendi kendine düzene sokulması, dışardan toplum tarafından benimsetilen düzenlemeyi gereksiz kılacaktır.¹⁸

Reich, cinsel arzuların bilinç altına itilmesinin toplumsal düzenin vazgeçilmez koşulu olmadığını söyler. Ona göre, cinsel yaşama toplum tarafından getirilen düzenleme, toplumun sınıf ve katmanlara ayrılmasıyla ilgilidir. Zorlayıcı evliliğin ve ailenin başta gelen görevi cinsel arzuların bilinçaltına itilmesini sağlamaktır. Evlilik öncesinde ve evlilik dahilinde iffetli yaşama gerekliliği evlilik ve aile kurumunun varlığı dikkate alınarak öne sürülmüştür. “Olumsuz cinsel ahlâk” yürürlükten kaldırıldığı, çocuklar cinsel yaşama yandaş bir anlayışla eğitildiği zaman, toplumun bütün bireylere küçük yaştan tanıdığı cinsel doyum herkesin kendiliğinden toplum sever olmasını sağlar.¹⁹

Özet olarak Wilhelm Reich’e göre, iffetli yaşama gerekliliği evlilik ve aile kurumunun varlığı dikkate alınarak ortaya konulmuştur. O, olumsuz cinsel ahlâkın, cinsel gereksinmelerin artışına sebep olacağına, kişinin ruhsal yapısını bozacağına, cinsel rahatsızlıklara ve sapıklıklara yol açacağına inanır. Toplum tarafından dışarıdan benimsetilen cinsel düzenlemeye karşı çıkarken, cinsel toplumbilimin isterlerine uygun öz düzenlemeyi önerir. Çocukların, cinsel yaşama düşman olmayan bir anlayışla eğitilmeleri gerektiğini ifade eder.

Almanya’daki eğitim anlayışından hareketle bir değerlendirme yapan Peter Lauster, toplumda genel olarak cinsellik düşmanı bir ahlâk anlayışının egemenlik sürdüğünü ifade eder. Çocuk yaşta da, insanın içtepilerinin olduğunu ve bunların bastırılmaması gerektiğini söyler. O, evliliklerin büyük çoğunluğunda cinsiyet düşmanı, cinsiyeti azımsayıp küçümseyen bir ortamın hakim olduğu görüşündedir.²⁰

Kısacası, Peter Lauster cinselliğe karşı ahlâk anlayışını eleştirir. O, cinselliği hakir gören bir bakış açısının evlilik ilişkilerinde halen geçerli olduğuna dikkat çeker.

¹⁷ Wilhelm Reich, *Gençliğin Cinsel Eğitimi*, Çev. M. Kalaycıoğlu, Düşünen Adam Yayınları, İstanbul, 1993, s. 73.

¹⁸ Reich, *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*, Çev. Bertan Onaran, Payel Yayınları, İstanbul, 1995, s. 162-163.

¹⁹ Reich, *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*, s. 164; Bkz., Barlas Tolan ve Diğerleri, *Sosyal Psikoloji*, Adım Yayıncılık, Ankara, 1991, s. 221-226.

Freud, gelişmiş toplumdaki kadar olmasa da, ilkel topluluklarda cinsel yaşamın ahlâkî bir yanının bulunduğunu, cinsel güdülerin kısıtlamaya tabi tutulduğunu, evlilik ve cinsel ilişkilerin şekillenmesinde totem inancının etkili olduğunu belirtir. Ona göre, toplumun en önemli eğitim görevlerinden birisi cinsel güdüyü evcilleştirmek, kısıtlamak, toplumsal bir kurala özdeş bireysel bir iradeye boyun eğdirmektir. Toplumun bir diğer görevi ise, çocuk belli bir zihinsel olgunluğa erişinceye kadar cinsel içgüdünün tam gelişimini ertelemektir. Cinsel güdü böylece, uygarlığın onca emekle kurduğu sosyal düzeni bozmadan kontrol altına alınmış olacaktır. Fakat öte yandan Freud, ulaşılabilir doyumlar alanında uygarlığın uyguladığı kısıtlamanın nevrozların ortaya çıkmasında etkili bir rol oynadığını, engellemenin hastalık yapıcı bir faktör olduğunu ileri sürer. Nevrozların en belirgin, en kolay gözlenebilir sebebi genel bir ifadeyle belirtilecek olursa, dışsal etken olarak ortaya çıkan “engelleme”dir. Bir kişi, aşk ihtiyacı dış dünyadaki gerçek bir nesneyle doyurulduğu sürece sağlıklı kalabilir, bu nesneden yoksun bırakıldığı zaman ise hasta olur. İnsan doğal içgüdüyle yaşarken, süper-ego denen engeller yüzünden doyuma erişemezse, cinsel arzu şuuraltına refule olarak kompleks haline geçer ve böylece hastalık baş gösterir.²¹

Freud ile Wilhelm Reich’in iffet konusundaki yaklaşımları birbirine yakındır. Freud, esas olarak toplumun cinsel yaşamla ilgili en önemli rolünün cinsel güdüyü kısıtlayıp evcilleştirmek olduğunu, kurulu sosyal düzenin böylece bozulmadan korunmaya çalışıldığını söyler. Fakat uygarlığın cinsel güdüye getirdiği engellemelerin ruhsal hastalıkların en belirgin sebepleri arasında yer aldığını belirtir.

Will Durant, Mülkiyet müessesesinin gelişmesine bağlı olarak evlilik dışı cinsel ilişkilerin affedilir olmaktan çıktığını, affedilmez günahlar sınıfına girdiğini belirtir. Değişik toplulukların cinsel yaşam ve anlayışlarından kesitler aktaran Durant, cinsel ahlâkın zaman ve mekana göre değişiklik göstermesinden hareketle, ahlâkın önemsiz bir şey olduğu sonucunun çıkarılmayacağını söyler. Bu ahlâkın temelinde istenilmeyen, acı gelişmelerin yattığını kabul ederek, bünyesinde bazı kusurları ve eksiklikleri barındırdığını iddia eder. Fakat bununla birlikte yine de bu ahlâkın, gelişme ve ilerleme

²⁰ Peter Lauster, *Kendine Güven*, Çev. Nurettin Yıldırım, Doruk Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 43-44.

²¹ Sigmund Freud, *Psikopatoloji Üzerine*, Çev. Selçuk Budak, Öteki Yayınları, Ankara, 1997, s. 115-116; Freud, *Dinin Kökenleri*, Çev. Selçuk Budak, Öteki Yayınları, Ankara, 1997, s. 55-72; Freud,

yolunda en sağlıklı seçimi yapmış olmanın bir belirtisi olduğuna, dolayısıyla korunması gerektiğine inanır.²²

Will Durant, ilke olarak cinsel ahlâk konusunda kültürel farklılık olsa, bünyesinde bazı olumsuz unsurlar bulunsa bile, öneminden bir şey kaybetmeyeceğini ve korunması gerektiğini söyler.

Bertrand Russel, önerdiği yeni cinsel ahlâk anlayışında, cinsel meseleleri diğer meseleler gibi değerlendirmek gerektiğini, eğer bir işin yapılması başkalarının sınırlarına tecavüzü içermiyorsa, onun yapılmasını mahkum etmenin haklı bir yanı olmayacağını belirtir. Ahlâkta herhangi bir kutsallığın olmadığına inanan Russel, insanın iradesini sınırlayacak değer ve normları fazla dikkate almaz gözükür. Değerlere dayalı ahlâk sistemini “tabu” olarak niteler. İstek ve arzu özgürlüğüne büyük önem verirken, bu özgürlüğü, ancak başkalarının irade ve özgürlüğü ile çatışma halinde gördüğü zaman tehlikeli sayar. Bir yandan cinsel özgürlüğü destekleyici tavır sergilerken, öte yandan cinsellik alanında toplumsal sınırlamaların gerektiğini belirtmekten kendisini alamaz. Russel, cinsellik konusundaki sabit fikirlerin, sadece “özgürlük” sayesinde önlenebileceğini, fakat “özgürlüğün”, cinsel sorunlara akıllıca yaklaşan bir eğitimle bütünleşip doğal bir hale gelerek bunu başarabileceğini söyler.²³

Sonuç olarak Bertrand Russel, yeni cinsel ahlâk adıyla, ahlâkta kutsallığa yer vermeyen, değerleri fazla dikkate almayan bir anlayış geliştirmeye çalışmıştır. Cinsel özgürlükten yana tavır almakla birlikte, cinsel alanda toplumsal sınırlamadan bütünüyle vazgeçememiştir.

Erich Fromm, (özellikle Batı toplumlarında mevcut olan) cinselliğin bastırılması ile ilgili tutum ve yargıların ölçsüzlüğünden, bu tutum ve yargılara karşı baş gösteren isyan hareketinin sağlıklı gelişim göstermemesinden bahseder. Der ki; cinsellik, yüzyıllardır “ahlâkî kötülük lekesi”ni taşımıştır. Üreyip çoğalmaya hizmet etmeyen cinsel etkinlikler ahlâksızlık olarak görülmüştür. Söz konusu anlayış, insanda maddesel olanın fesat kaynağı olduğunu, insanın ancak bütün içgüdüsel isteklerini bastırarak

---

Psikanalize Giriş Dersleri, Çev. Selçuk Budak, Öteki Yayınları, Ankara, 1997, s. 344-345; Mehmed Tevfik Özcan, *Angoisse*, Güven Matbaası, Ankara, 1966, s. 31-32.

²² Durant, *a.g.e.*, s. 95-102; Mutahhari, *a.g.e.*, s. 24.

²³ Bertrand Russel, *Evlilik ve Ahlâk*, Çev. Sultan Neval Şimşek, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 1998, s. 165-166; Mutahhari, *a.g.e.*, s. 25, 38-39, 56.

olumlu bir kişilik kazanabileceğini öngören düşünce ve inanışlara dayandırılmıştır. Fakat, cinselliğin bastırılması yönünde baş gösteren isyan, sağlıklı ve dengeli bir gelişim göstermenin ötesine geçmiş, sonunda zıt bir uca varmıştır. Cinsel etkinliğin hiçbir ahlâkî değerlendirmeye tabi tutulamayacağı ileri sürülerek, bu defa bir başka yanlış noktaya gelinmiştir.²⁴

Batı toplumlarında cinsel ahlâka karşı gelişen tepkiler, Hıristiyan kilisesinin ve toplumda hüküm süren geleneklerin aşırı tutumlarından kaynaklanmıştır. Erich Fromm, cinselliğin kontrolüyle ilgili geleneksel yargıların ölçsüzlüğüne mukabil başgösteren isyan hareketlerinin zıt bir uca vardığını gözlemlemiştir.

Adler, bütün içgüdü ve eğilimlerin denetime tabi tutulması gerekirse de, bunların bütünüyle baskı altına alınmasının organizma için tehlike oluşturacağını söyler. Aşırı perhiz durumunda yaşayan bir kimsenin nasıl bedensel ve ruhsal sağlığı zarar görürse, cinsel alanda da tam bir perhiz durumu, normal karşılanacak davranış değildir der.²⁵

Cinsel güdünün ahlâkî denetime tabi tutulması gerektiğini belirten Adler, cinsel eğilimlerin bütünüyle baskı altına alınmasının ve cinsel alanda aşırı perhiz durumunda yaşamamanın ruh sağlığı açısından zararlı olduğunu savunur.

Görüşlerine başvurduğumuz bütün düşünürler, cinsel yaşamda ahlâkî düzenlemeye ve eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Cinsel güdüyü evcilleştirmenin toplumun önemli görevlerinden biri olduğunu açıklamışlardır. Cinsel özgürlükten yana tavır alan düşünürler, cinsel alandaki ahlâkî sınırlamalardan vazgeçememişlerdir. Geleneksel ahlâk anlayışını baskıcı ve bireysel gelişime aykırı bulmuşlar, özgürlükçü bir bakış açısı geliştirmeye çalışmışlardır. Fakat ahlâka süreklilik ve amaçlılık kazandıracak manevî değerlere yer vermemişlerdir. Erich Fromm'un belirttiği gibi, özgürlükçü cinsel ahlâk, geleneksel, baskıcı ahlâka bir tepki olarak doğmuştur. Görüşlerine yer verdiğimiz düşünürler arasında konuya en gerçekçi yaklaşan Will Durant olduğu kanaatindeyiz. Ona göre, cinsel ahlâk kusurlarına ve eksiklerine rağmen gelişme ve ilerleme yolunda yapılabilecek en sağlıklı seçimdir.

---

²⁴ Erich Fromm, *Cinsellik ve Cinsel Sapmalar*, Çev. Aydın Arıtan, Arıtan Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 119-122.

II. Kur'an'da Geçen İffetle İlgili Kavramlar ve Yorumları

Görüşlerine yer verdiğimiz Batılı düşünür ve psikologların cinsel ahlâk anlayışlarını, Kur'an'ın cinsel ahlâka ilişkin değerlendirmeleriyle karşılaştırmak istiyoruz. Fakat öncelikle Kur'an'da yer alan cinsel ahlâkla ilgili kavramların ve bu kavramlardan hareketle Kur'an'ın cinsel ahlâka bakış açısının hangi doğrultuda olduğunu belirlemeye çalışacağız.

Kur'an'da cinsel ahlâk olgusunu en genel anlamda içeren kavramlardan birisi, “fercin hıfzı” (namusun korunması)dır. Bu kavram “ferc” ve “hıfz” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelir. Her iki kelimenin Arapça'da kullanıldığı anlamları dikkate alarak, konumuzla olan ilişkilerini göstermeye çalışacağız.

Ferc kelimesi, “fürcetü'l-hâid” (duvardaki gedik, çatlak) örneğinde olduğu gibi, iki şey arasındaki yarık, çatlak, gedik manasına gelir. Kinâye yoluyla “ferc” kelimesi, edep yerini niteleyen bir kavram olmuştur. Söz konusu kullanımın yaygın hale gelmesiyle, “ferc” kelimesi sarıh bir şekilde/doğrudan edep yerini ifade etmek için kullanıla gelmiştir. Bu terim hem kadın, hem de erkeğin edep yeri hakkında da kullanılmıştır.²⁶

“Hıfz” kelimesinin asıl anlamı, bir şeyi aramak, bulmak, korumak, muhafaza ve himaye etmektir. Tıpkı dersin hıfzedilmesi gibi. Hıfz kelimesi bazen insanın anlama yeteneğini ifade etmek için kullanılırken bazen de, unutmanın zıddı olan, bilgiyi zihinde tutmayı anlatmak için kullanılır. Genel olarak bu kelime her türlü, koruma, arama, bulma, gözden geçirme, kontrol, dikkat, bakım, muhafaza ve himaye etme eylemlerini belirtmek için kullanılır. Hıfz kelimesi Kur'an'da ferc kelimesiyle birlikte kullanıldığı

²⁵ Alfred Adler, *Yaşama Sanatı*, Çev. Kâmuran Şipal, Say Yayınları, İstanbul, 1996, s. 184.

²⁶ Ebu'l-Kâsım el-Hüseyn İbn Muhammed er-Râgıb el-İsfehânî, *el-Müfredât fî Garibi'l-Kur'an*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, tsz., s. 375; Abdullah İbn Ahmed en-Neseî, *Medâriku't-Tenzil ve Hakâiku't-Te'vîl*, Dâru'n-Nefâis, Beyrut, 1996, III/171; Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat, 1989, VI/84.

şekliyle, kinâye yoluyla iffetli olmak manasına gelir. İffetin manası ise, haram/meşru olmayan yollardan cinsel ilişkiye girmekten cinsel güdüyü korumaktır.²⁷

Kur'an bir mü'minin ideal kişilik özelliklerini, belirgin karakterlerini sayarken, cinsel güdüye ilişkin mü'minde ortaya çıkan karakter özelliğini saymadan geçmez. Mü'minûn ve Meâric sûrelerinde tekrarlanan karakter özellikleri yaklaşık birbirinin aynıdır. Mü'min kişiliğin, belirleyici, onu başkalarından ayırıcı ana çizgileri olan bu karakterler; namaz aracılığıyla Allah ile iletişim kurmak ve bunu sürdürmek, boş söz ve eylemlerden uzak durmak, sahiplenme içgüdüsünü ilâhî değerler çerçevesinde şekillendirmek, verilen sözler konusunda ve emanet edilen şeyler hakkında güvenilir, dürüst olmak, cinsel dürtünün doyurulmasında ilâhî değerlere uygun bir karakter geliştirmektir:

*“Felâha ulaştı o mü'minler, ki onlar, namazlarında saygılıdırlar, boş şeylerden yüz çevirirler, zekâtı verirler ve ırzlarını korurlar; ancak eşleri, yahut ellerinin sahip olduğu (câriyeleri) hariç (bunlarla ilişkilerinden dolayı da) onlar kınanmazlar. Ama bunun ötesine gitmek isteyen olursa, işte onlar haddi aşanlardır. Ve o mü'minler emanetlerine ve ahidlerine riayet ederler.”*²⁸

*“Onlar ki: Namazlarını sürekli kılarlar (aksatmazlar). Mallarında, sâlie, mahrûma (isteyene ve iffetinden dolayı istemeyip mahrum kalana) belli bir hisse vardır. Cezâ gününü tasdik ederler. Rableri'nin azabından korkarlar. Çünkü Rab'lerinin azabına güven olmaz. Irzlarını korurlar. Yalnız eşlerine ya da ellerinin altında bulunan (cariyelerine) karşı (korunmazlar. Bundan ötürü de) onlar kınanmazlar. Ama kim bundan ötesini ararsa, onlar (sınırı) aşanlardır. Emanetlerini ve ahitlerini gözetirler.”*²⁹

Mü'minler, cinsel eğilimlerini Allah'ın, kendilerine cinsel ilişkide bulunmayı helâl/ahlâkî saydığı eşleriyle birlikte giderirler. Evlilik dışı cinsel ilişkide bulunmama konusunda kendilerini gemlerler. Eşleriyle birlikte ulaştıkları cinsel doyumdan dolayı da, en ufak bir şekilde kınanmaları, kendilerine ayıp bir iş yapmış gözüyle bakılması söz

²⁷ Ahmed İbn Yûsuf es-Semîn el-Halebî, *Umdetü'l-Huffâz fi Tefsîri Eşrefi'l-Elfâz, Âlemu'l-Kütüb*, Beyrut, 1993, I/497-498; Mecdüddîn Muhammed İbn Ya'kûb el-Fîrûzâbâdî, *Besâiru Zevi't-Temyîz, el-Mektebetü'l-İlmiyye*, Beyrut, tsz., II/480.

²⁸ Mü'minûn, 23/1-8.

²⁹ Meâric, 70/23-32.

konusu olamaz.³⁰ Onlar, cinsel güdünün doyumuna ilişkin Allah tarafından konan değer yargılarının dışına çıkmazlar. İffet karakterinin gerektirdiği niteliklere sahiptirler. Her türlü cinsel ölçüsüzlük ve aşırılıktan uzak durmaya çalışırlar.³¹

Aktarmış olduğumuz bu her iki âyette de “fercin hıfzı” ifadesiyle cinsel dürtünün ahlâkî kontrolü dile getirilmektedir. Cinsel güdünün meşru, normal doyumunun evlilik içi cinsel ilişkiler çerçevesinde olabileceğinin ilkesi belirtilmektedir. Âyetlerin ikisinde de geçen, “illâ alâ ezvâcîhim” sözü, cinsel doyumun evlilik dışına taşmasının ahlâkî olmadığını ifade etmektedir. Yine iki yerde de tekrarlanan, “eşler arasında gerçekleştirilen cinsel ilişki ve doyumun kınanamayacağı” yönündeki ilke, cinselliği genel olarak “ahlâkî kötülük lekesi” şeklinde değerlendirmenin yanlışlığını, cinsel haz duyabilmek için meşru cinsel ilişkiler ve arayışlar içerisinde bulunmanın doğallığını ve ahlâkiliğini karara bağlamaktadır.

Ayrıca her iki âyette, cinsel ilişkilerde ilâhî değerlere uygun tutum ve davranışlar sergilemeyenler “el-âdûn” (haddi aşanlar, fazla ileri gidenler) olarak nitelenmektedir. Cinsel güdüye ahlâk elbisesi giydirilmediği takdirde; onun çıplak, kaba, çirkin, kötü, basit haz arayışının dışında her türlü anlamdan uzak bir görüntü çizdiği anlatılmaktadır. Yoksa, cinsel güdünün kendisi ve bir olgu olarak cinsel ilişki kötü olarak nitelenmemekte; aksine doyurulması teşvik edilen, ayıp karşılanmaması, kınanmaması istenen en doğal hak olarak görülmektedir. Hepsinden de önemlisi, bu iki sûrede, birbirine benzer ifadelerle dile getirilmek suretiyle, insan kişiliğinin belirlenmesinde en fazla etkin olan karakterler sayılırken, bunlardan birisinin de cinsel açıdan ahlâklılık olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Cinsel ahlâkın Kur’an’da, “fercin hıfzı” şeklindeki nitelenmesi, Nûr ve Ahzâb sûrelerinde, erkeğe ve kadına ayrı ayrı vurgu yapılarak anlatılır. Cinsiyet unsuru dikkate alınarak “iffetli kadın karakteri” ve “iffetli erkek karakteri” inanan insanlara, edinilmesi salık verilen bir kişilik özelliği olarak sunulur:

³⁰ Eşler arasındaki cinsel birlikteliğin meşruluğu için bkz., Bakara, 2/187.

³¹ Ebû Abdullah Muhammed İbn Ahmed el-Kurtûbî, *el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'an*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1993, XII/71-72; en-Nesefî, *a.g.e.*, III/171; Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'an*, Çev. Muhammed Han Kayani ve Diğerleri, İnsan Yayınları, İstanbul, 1986, III/365.

“İnanan erkeklere söyle: “Bakışlarından bazılarını yumsunlar, ırzlarını korusunlar. Bu (hareket) onlar için temiz ve (yararlıdır). Şüphesiz Allah, onların her yaptıklarını haber almaktadır. İnanan kadınlara da söyle: “Bakışlarından bazılarını yumsunlar, ırzlarını korusunlar.”³²

Fercleri/ırzları korumak, ahlâkî/meşru olmayan cinsel ilişkilerden, avret/mahrem yerlerini açıp göstermekten kaçınmaktır. Cinsel dürtüyü kontrol altına almak, bu dürtüyü evlilik ilişkileri çerçevesinde doyuma kavuşturmaktır. Fercin hıfzı, iffetli olmaktır. İffet, işlenmesi değer yargılarınca normal kabul edilen bir eylemden sakınmayı değil, değer yargılarının kötü gördüğü, haram/yasak saydığı davranıştan kaçınmayı ifade eder. Fercin hıfzı çerçevesinde dinî değerlerin yasak saydığı cinsel davranışlar zina, oğlancılık, sevicilik (lezbiyenlik) ve mahrem yerlerin evli bulunduğu eşi dışında başkalarına gösterilmesi gibi durumlardır.³³

Ahzâb sûresindeki âyette inanan insanların vasıfları (kişilik yapılanmaları) belirtilir. Âyette “İslâm” kavramı genellemesinin içerisinde iman ve diğer eylemler sıralanır. Sayılan eylemlerden birisi olan fercin korunması, helâl/meşru olmayan zina ve benzer cinsel eylemlerden kaçınmayı ifade eder.³⁴ Cinsel güdünün ahlâkî kontrol altına alınması, müslüman kişiliğini tamamlayan en önemli karakter özelliklerinden birisidir. İffet, duygusal ve eylemsel boyutlarıyla müslüman kişiliğini meydana getiren en belirgin karakter çizgilerinden birisidir. Âyet, cinsiyet belirlemesi de yaparak, saydığı karakterleri hem kadın cinsine hem de erkek cinsine sırayla nispet eder:

“Müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, tâate devam eden erkekler ve tâate devam eden kadınlar, doğru erkekler ve doğru kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, (gönülden Allah'a) saygılı erkekler ve (gönülden Allah'a) saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarına koruyan erkekler ve

³² Nûr, 24/30-31.

³³ el-Kurtûbî, a.g.e., XII/148-149; Ebu'l-Hasen Ali İbn Muhammed İbn Habîb el-Mâverdî, *en-Nüket ve'l-Uyûn*, Dâru'l-Kütûbi'l-İlmiyye, Beyrut, tsz., IV/89; Muhammed el-Hüseyn İbn Muhammed İbn el-Muhtâr eş-Şankîti, *Azvâu'l-Beyân fi İzâhi'l-Kur'ân bi'l-Kur'ân*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1995, V/506; el-Mevdûdî, a.g.e., III/476; Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*, Çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, İstanbul, 1997, s. 712.

³⁴ el-Kurtûbî, a.g.e., XIV/120; Ateş, a.g.e., VII/166.

(ırzlarını) koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkekler ve Allah'ı çok zikreden kadınlar; (işte) Allah bunlar için bağış ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır."³⁵

Âyette Allah-insan ilişkisinin bilişsel, duygusal ve eylemsel/ahlâkî boyutları anlatılmaktadır. İffetli olmak, bu ilişkinin ahlâkilik boyutu ile ilgilidir. Bir müslümanın kişiliğinde iffetin de yer alması, onun Allah ile olan ahlâkilik ilişkisinin, Allah'a karşı sorumluluk bilinci taşıyor oluşunun dışa yansımış halidir. Yüce Allah, iffet de dahil olmak üzere bir müslümanın burada sayılan bütün etkinliklerine karşılık vereceğini vâdetmektedir. Dolayısıyla bir müslümanın gerçekleştirdiği olumlu etkinliklere değer atfetmekte, anlam yüklemektedir. Bu yüzden, her müslüman için iffetli davranmak amaçlı ve anlamlı bir eylemdir. Söz konusu amaçların en önemlisi Allah ile kendisi arasında mevcut bulunan ahlâkilik ilişkisini sağlıklı bir biçimde sürdürebilmektir.

Âyette geçen, mü'min erkeklere ayrı, mü'min kadınlara ayrı, her bir cinsle yönelik olarak tek tek iffetli olmaları hususundaki tekrar, iffetli kalmanın cinslerden sadece birine özgü kılınamayacağını, kadının yaptığı bir eylem iffetsizlik sayılırken, aynı eylemi gerçekleştiren erkeğin görmezlikten gelinemeyeceğini, iffetsizliği yapan ister kadın olsun isterse erkek olsun her ikisinin iffetsiz sayılacağı anlamını çıkarmamızı sağlar.

Kur'an'da Arapça "hasane" kökü kullanılarak türetilen ifadelerde cinsel ahlâk/iffet karakteri, bu karakterin özelliği ve iman ile olan ilişkisi tekrar edilir. "Ahsanet fercehâ", "muhsinîne ğayra musâfihîn", "muhsanâtin ğayra musâfihât", "eradne tehassunen" ifadeleriyle, iffetin erdemli kimselerin karakteri olduğu, İslâm dininin, bu karakteri kendi mensuplarına uymaları gereken bir değer yargısı olarak sunduğu anlatılır.

"Tehassun" kelime olarak, bir kaleyi kendine barınak/mesken edinmek anlamında kullanılır. Bu anlamın dışına çıkılarak, her türlü koruma olgusu için de kullanıldığı olur. Meselâ, zırhın insan bedenini, atın (savaş gibi ortamlarda avantaj sağlayarak) binicisini koruması gibi. Yûsuf sûresinde³⁶ bu kelimeyle sağlam, korunaklı bir yerde bir şeyin muhafaza edilmesi anlatılmıştır. "İmraetün hasân" ve "imraetün hâsım" şeklindeki kullanım iffetli kadın anlamına gelir. Hasân, iffetli kadın anlamının

³⁵ Ahzâb, 33/35.

yanında, saygın kişi manasını taşır. Hasân kelimesi kapsamındaki koruma olgusu, kişinin bizzat iffetli olmaya çalışması, ya da evli olması yahut da belli bir yüksek statü ve saygınlığa sahip olması sayesinde gerçekleşir.³⁷ İffetli kalmanın koruma manasını içeren bir lâfız ve muhtevayla dile getirilmesi; iffetin, kişinin alt ben'inden ve çevresinden gelen dürtülere karşı kendini korumasını, kararlı bir şekilde karşı koyuşunu, cinsel açıdan ahlâklı olma konusundaki sağlam duruşunu ifade ettiğini gösterir.

Kur'an, "ahsanet fercehâ" ifadesini kullanarak iffet karakterinin kadın modeli olarak Hz. Meryemi anlatır: "*O ırzını korumuş olan (Meryem)i de an; ona ruhumuzdan bir çocuk üfledik, kendisini ve oğlunu âlemlere bir ibret yaptık.*"³⁸ "*(Yine Allah, insanlara) İmrân'ın kızı Meryem'i (misal verdi). O ırzını korudu, biz de onun (rahmine) ruhumuzdan üfledik. O, Rabb'inin kelimelerini ve kitaplarını doğruladı ve gönülden itaat edenlerden oldu.*"³⁹

Âyette geçen "el-ihsân" kelimesi "ferc" kelimesiyle birlikte kullanılarak fercin korunması, kişinin iffetli kalabilmesi, (cinsel ahlâk ilkelerine uymada) dikkatli davranması manasına gelir. Hz. Meryem, iffetini çok iyi korumuştur. Dindar kişiliğindeki olgunluk, iffet düşkünlüğü ve ahlâkî kusursuzluk arzusu, onu cinsel ahlâkî kusurlardan uzak tutmuştur.⁴⁰ Ayrıca Hz. Meryem, yükleneceği özel misyon nedeniyle ahlâk dışı cinsel etkinliklerden uzak durduğu gibi, helâl/meşru cinsel birliktelik de yaşamamıştır.⁴¹

Kur'an, cinsel güdünün, evlilik kurumu içerisinde, ister açıktan, isterse gizlice işlenen ahlâk dışı ilişkilerden uzak kalarak doyurulmasını bir değer yargısı olarak, bu alanda konulabilecek iyinin kötünün ölçüsü, haramın helâlin sınırı olarak "muhsînîne ğayra musâfihîn", "muhsanât ğayra musâfihât" kavramlarıyla, uyulması gereken bir ilke haline getirir:

³⁶ Yûsuf, 12/48.

³⁷ el-İsfehânî, *a.g.e.*, s. 121; el-Fîrûzâbâdî, *a.g.e.*, II/472-473.

³⁸ Enbiyâ, 21/91.

³⁹ Tahrîm, 66/12.

⁴⁰ İmâduddîn Ebu'l-Fidâ İsmâil İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1997, IV/420; Abdurrahmân İbn Nâsır es-Sa'dî, *Tefsîru'l-Kerîmi'r-Rahmân fi Tefsîri Kelâmi'l-Mennân*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1996, s.810; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Eser Neşriyat, İstanbul, tsz., VII/5133.

⁴¹ Ebu'l-Kâsım Cârullâh Muhammed İbn Ömer İbn Muhammed ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf an Hakâiki Ğavâmizi't-Tenzil*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995, III/130; Fahreddîn er-Râzî, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, 1997, VIII/183.

“Bugün size iyi ve temiz şeyler helâl kılındı... İnanan, namuslu, hür kadınlar ve sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden namuslu hür kadınlar –zina etmeksizin, gizli dost tutmaksızın, namuslu bir biçimde mehirlerini verdiğiniz takdirde- size helâldir.”⁴²

“...(İşte bunlar) size Allah’ın yazdığı yasaklardır. Bunlardan ötesini, iffetli yaşamak, zina etmemek şartıyla mallarınızla istemeniz (mehirlerinizi verip almanız), size helâl kılındı. İçinizden inanmış hür kadınlarla evlenmeye gücü yetmeyen kimse, ellerinizin altında bulunan inanmış genç kızlarınız (olan câriyelerinizden) alsın. Allah sizin imanınızı daha iyi bilir. Hepiniz birbirinizdensiniz (hepiniz Âdem’in soyundansınız, insanlık bakımından aranızda bir fark yoktur). Öyle ise iffetli yaşamaları, zina etmemeleri ve gizli dost tutmamaları şartıyla, sahiplerinin izniyle onlarla evlenin, ücretlerini (mehirlerini) de güzelce verin.”⁴³

Bu âyetlerde iffetli kalmanın, gerek açıktan gerekse gizlice zina etmemek olduğu açıklanmıştır. Yine aynı âyetlerde evlilik yoluyla cinsel birliktelik yaşamamanın helâl ve ahlâkî bir davranış olduğu karara bağlanmıştır. Hem dünyevî (sosyal düzen ve bireysel mutluluk) hem de dinî (Allah-insan ilişkisinin ahlâkî boyutu) açıdan zarara uğramamak için bu ilkelere uyulması önerilmiştir.⁴⁴ Zina, toplumun farkında olmadığı bir gizlilik içerisinde gerçekleştirilse, toplumu etkiliyor gözükme de, bu eylemi gerçekleştirenler ilâhî değerlere karşı çıkmış, onları çiğnemiş sayılırlar. İman eden bir birey, hem toplum nazarında hem de Allah katında iffetli kalabilmeyi başarırsa, gerçek anlamda iffet karakterinin sahibi kabul edilir.

Hz. Yûsuf’un iffet sahibi oluşunun anlatıldığı âyetlerden birisinde bu karakter “ista’same” fiiliyle ifade edilir: “(Kadın) dedi ki: “İşte siz beni bunun için kınamıştınız! And olsun ben kendisinden murat almak istedim de o, iffetinden ötürü (beni) reddetti. Ama kendisine emrettiğimi yapmazsa, elbette zindana atılacak ve alçalanlardan olacaktır! (Yûsuf): “Rabb’im dedi bana göre zindan, bunların beni davet ettiği şeyden

⁴² Mâide, 5/5.

⁴³ Nisâ, 4/24-25.

⁴⁴ Muhammed İbn Ali İbn Muhammed eş-Şevkânî, *Fethu’l-Kadîr*, el-Mektebetü’l-Asriyye, Beyrut, 1995, I/566; II/22; en-Nesefî, *a.g.e.*, I/323, 394; Vehbe ez-Zuhaylî, *et-Tefsîru’l-Münîr*, Dâru’l-Fikr, Beyrut, VI/95; Muhammed Mahmûd Hicâzî, *et-Tefsîru’l-Vâzih*, Daru’l-Ceyl, Beyrut, 1993, I/483.

iyidir. Eğer onların düzenini benden savmazsan onlara meylederim ve cahillerden olurum!”⁴⁵

Âyette geçen “ista’same” fiili, kötülüğe düşmekten koruyacak, alıkoyacak sebepleri aramak, elde etmeye çalışmak manasına gelir. Böyle davranan kimse adeta kendisini kötülüğe düşmekten koruyacak şeylere sığınmayı, tutunmayı ister. Cinsel güdüsünü doyumak için kendisiyle birlikte olmaya can atan kadının davranışı karşısında Hz. Yûsuf’un takındığı tavır “ista’same” fiiliyle dile getirilmiştir. Bu fiil, bir kimsenin bir şeyden bütün benliğiyle sakındığını, var gücüyle korunmaya çalıştığını, olanca gayretiyle bu duruma direndiğini belirtmek için kullanılır.⁴⁶

Yûsuf kıssasının genelinde anlatıldığına göre, cinsel doyum ve etkinlik için bütün gerekli koşulların, alternatifi düşünülemez derecede kusursuz ve eksiksiz biçimde hazır olduğu bir ortamda Hz. Yûsuf, iyiliği ve mutluluğu, kendini ahlâk dışı cinsel doyumun kucağına bırakmakta değil; iffetli kalmakta aramaktadır. Hz. Yûsuf’un kişilik bütünlüğü içerisinde, iffetli kalmak, kendi ben’iyle çatışmamak, ruhsal bütünlük ve tutarlılığı korumak demektir. Onun için, iffetli kalarak uğrunda fedakarlık yapılan değerlere bağlılıktan elde edilen anlam, cinsel ilişkiden elde edilecek hazdan daha önemli ve mutluluk vericidir. Ona göre, Allah ile kurulan ahlâklı ilişki ve bu ilişkinin sürdürülmesi, ahlâk dışı cinselliğin sağlayacağı geçici hazdan kat kat anlamlıdır. Hz. Yûsuf, ketlenmesi/kontrol edilmesi neredeyse imkansız koşullar altında ahlâk dışı cinsel ilişkiden uzak durmaya çalışarak kalmayıp, bu yüzden uğrayacağı diğer sıkıntıları da göğüslemeye hazır olduğunu kanıtlamıştır. Onun tek isteği, Allah ile olan ahlâkî ilişkisinin bozulmamasıdır.

İffet kelimesinin⁴⁷ bizzat kullanılarak cinsel ahlâklılığın bir kural olarak önerildiği Kur’an âyetinde Arapça “istif’âl” kalıbı kullanılır. “Ve’l-yesta’fif” şeklindeki

⁴⁵ Yûsuf, 12/32-33.

⁴⁶ el-Halebî, *a.g.e.*, III/104; el-İsfehânî, *a.g.e.*, s. 337; Muhammed Ali es-Sâbûnî, *Safvetü’t-Tefâsîr*, Dâru’l-Kalem, Beyrut, tsz., II/50.

⁴⁷ İffet, Bakara sûresi 273. âyette, maddî ihtiyaç içinde bulunsa bile, kişinin başkasından bir şey istemekten sakınması anlamına gelir. (Beyzâvî, *a.g.e.*, I/141) Bu mada iffetli olan kimse maddî yoksunluğun sıkıntısını başkalarından gizler. Âyette, ekonomik ihtiyaçları dışı vurup başkasına el açmamak iffet kelimesiyle dile getirilmiştir. Kişinin cinsel güdüsünü kontrol altına alıp, ahlâk dışı davranışlardan kendisini koruması da bu kelimeyle ifade edilmektedir. Bu âyette, iffet kelimesinin cinsel ahlâklılığın ötesinde, geniş anlamda kullanılışının bir örneği ile karşılaşırız. Yine Nisâ sûresi 6. âyette, iffet kelimesi mal konusunda takınılması gereken ahlâkî bir tavrı anlatmak için kullanılmıştır.

bu kullanım, bireyin sabır ve gayretle, gerekirse oruç tutarak, nefsinin/güdülerini kontrol altına alma (iffetli kalma) isteğini ifade eder. Allah, sözünü ettiğimiz âyette, iman edenlerden, meşrû cinsel doyuma olanak sağlayan evliliğe imkan bulamayan kimselerden, evleninceye kadar güdülerini kontrol edebilmeleri için ceht/gayret ve çaba sarfetmelerini istemektedir.⁴⁸ “*Evlenme (imkanı) bulamayanlar, Allah kendilerini lutfundan zengin edip (evlenme imkanına kavuşturuncaya) kadar iffetlerini korusunlar.*”⁴⁹

Cinsel güdünün dürtmeleri karşısında, onun doyum isteğini ertelemek, ketlemek, meşru sınırlar içerisinde tutmak kolay bir davranış değildir. İnsan nefsin/alt ben’in dürtmeleriyle üst ben’in/ilâhî otoritenin buyrukları arasında bir çatışma yaşar. Bu içsel çatışmada, birey ilâhî otoriteye itaat etme adına alt ben’in doyum isteğini ketlerken, kontrol edip ertelemeye çalışırken büyük bir çaba/ceht sarf eder, sabır ve gayret gösterir, ilâhî otoriteye bağlı kalma yolunda iradesini zorlar. İfade etmeye çalıştığımız bütün bu anlam örgüsünü Kur’an, “ve’l-yesta’fif” sözüne sığdırır.

Sonuç

Görüşlerine yer verdiğimiz Batılıların cinsel ahlâk anlayışlarıyla, Kur’an’ın iffeti değerlendirmesini mukayese ettiğimizde, Kur’an’ın iffete daha ileri bir değer ve anlam attettiğini görürüz. Sözünü ettiğimiz Batılı düşünürler için iffet olayında manevî bir anlam ve amaçlılıktan bahsedilmez. Toplumsal ve bireysel amaçlar için cinsel güdünün kontrol edilebileceğini kabul ederler. Başkalarının hakkını çiğnemeye götürmüyorsa, cinselliği sınırlamayı gereksiz görürler.

Sırf toplumsal ve bazı bireysel amaçlar için cinsel güdüyü kontrol etmek insana anlamsız gelebilir ve buna bağlı olarak cinsel güdüye ket vurmak kaygı ve bunalım sebebi olabilir. Fakat Kur’an’ın öngördüğü iffet, ilâhî iradeye itaat etme uğruna, yüce

⁴⁸ Ebû Muhammed Abdu’l-Hak İbn Gâlib İbn Atıyye el-Endelûsî, *el-Muharreru’l-Vecîz fi Tefsîri’l-Kitâbi’l-Azîz*, Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut, 1993, IV/181; Muhammed Cemâluddîn el-Kâsımî, *Tefsîru’l-Kâsımî*, Dâru İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, Beyrut, 1994, V/308; Ebû Bekr Câbir el-Cezâirî, *Eyseru’t-Tefâsîr*, Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut, 1995, III/568.

⁴⁹ Nûr, 24/33.

değerler adına, toplumsal baskı yüzünden değil, isteyerek ortaya çıktığı için insanı sıkıntıya değil, tam aksine mutlu olmaya götürür. Kaldı ki, Kur'an insandan, doğasının sınırlarını zorlayacak, onun dengesini bozacak seviyede cinsel perhiz de beklememektedir. Evliliği ısrarla teşvik etmek suretiyle (Nûr, 24/32; Nisâ, 4/25.), dolaylı olarak cinsel güdünün doyurulmasını teşvik etmektedir. Cinsel doyumun fizyolojik ve psikolojik açıdan insanın doğal gereksinmelerinden birisi olduğunu kabul etmektedir. Hatta bu yaratılış düzenlemesinin ilâhî bir bağış olduğunu vurgulamaktadır. (A'râf, 7/189; Rûm, 30/21.)

Sadece toplumsal baskıdan dolayı istemeyerek cinsel kurallara uymak ruhsal bunalım nedeni olabilir. Allah emrettiği için, ona itaat etmek uğruna, onun hoşnutluğunu kazanmak amacıyla hiçbir toplumsal baskı altında kalmadan, kendi iradesiyle, isteyerek cinsel güdüyü kontrol altına almak ruhsal açıdan sorun çıkarmaz. Aksine, ilâhî otoriteye karşı görevini yerine getirmiş olmanın mutluluk ve hazzını verir.

Cinsel güdüyü kontrol etmenin çok kolay bir iş olmadığını, alt ben'in istekleriyle üst ben'in yönlendirmeleri arasında bir çatışmanın olduğunu, cinsel güdüsünü kontrol etmek isteyen kişinin ortaya büyük bir gayret, çaba koyduğunu Kur'an da kabul etmektedir. Bir mü'minin iffetli kalma konusunda iç güdülerine karşı giriştiği mücadele/mücâhede, daha önemli bir hazza ulaşmak için gösterilen fedakârlıktır. Onun için, üst ben'ine hitap eden ilâhî otoriteyle barışık olmak, kendi alt ben'inin haz arayışlarından daha önceliklidir. Kendi kişilik yapılanması bütünlüğü içerisinde onun sergilediği bu öncelik, ruhsal bunalıma değil, tam aksine psikolojik dengenin korunmasına yol açar.

Kur'an'ın öğretilerine göre, bir mü'min kendi iradesiyle iffetli kalmayı istediği için gerçek manada iffetli birisi olarak kabul edilir. Toplumun baskısıyla iffetsizlik yapma fırsatı bulamayan, ama uygun fırsat ortaya çıktığında iffetsizliğe hemen hazır olan kimse Kur'ânî manada bu karakterin taşıyıcısı sayılmaz. Meselâ Hz. Yûsuf, toplumsal bir baskının tesiriyle iffetli olmayı seçmiş değildir. Aksine, içinde bulunduğu çevre onu iffetsizliğe açıkça çağırmış, hatta tehdit etmiştir. Ama o kendi isteğiyle iffetli olmayı tercih etmiş ve bundan dolayı uğradığı sıkıntılardan hayıflanmamıştır. Hapse atılmayı iffetsizliğe düşmekten yeğ tutmuştur.

Cinsel alandaki tercihleri özgürce belirleme hakkının bireye verilmesini, toplum tarafından bireye benimsetilen ket vurmaların kaldırılmasını, ruh sağlığının böylece sağlanabileceğini savunan görüşün bir yönüyle haklılık payı olduğunu söyleyebiliriz. Birey, iradesine ters düşmesine rağmen uymak zorunda kaldığı kurallardan sıkıntı duyarak, güdülerinin doyum arayışıyla toplumun maddî manevî baskısı arasında sıkışarak çatışma yaşayabilir, bunalıma düşebilir. Fakat Kur'an bu sorunu kişiye kendi iradesini kullanarak çözdürür. İman eden kişi, herhangi bir dış baskı yoluyla istemeyerek değil, ilâhî iradeye boyun eğme adına kendi hür iradesiyle iffetli olmayı tercih eder. Bireyin, cinsel açıdan ahlâklı olmayı baskıyla değil, iradesiyle isteyerek seçmesi, Kur'an'ın da önemseydiği bir konudur.

Cinsel ahlâkın çeşitli toplumlardaki uygulama biçimlerini eleştiren yeni cinsel ahlâkçılar, cinsel ahlâktan bütünüyle vazgeçmenin imkansızlığını itiraf etmek zorunda kalmışlardır. Yeni cinsel ahlâkçıların ortak özelliği, ahlâkta herhangi bir kutsallığın olmadığına inanmalarıdır. Cinsel ahlâk alanında getirdikleri eleştirilerde haklı oldukları tek yan, cinselliğin ahlâkî kötülük lekesini taşıdığı, insanda maddesel olanın fesat kaynağı olduğu, üremeye hizmet etmeyen cinsel etkinliklerin ahlaksızlık şeklinde değerlendirildiği yönündeki kabulleri doğru bulmamalarıdır. Bu yönüyle Kur'an'ın ahlâk görüşüne yaklaşırlar. Kur'an da, cinsel güdünün bütünüyle baskı altına alınmasını, tam bir cinsel perhiz durumunu normal bir davranış olarak karşılamaz. Cinsel güdü kaynaklı fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıkların nedeni, olsa olsa cinsel güdü hakkındaki anormal kanaatler ve insan doğasını bozacak aşırı cinsel perhiz durumlarıdır. Geleneksel toplumlardaki cinsel ahlâk anlayışını eleştiren, fakat cinsel kontrolün bütünüyle göz ardı edilemeyeceğini itiraf etmekten kendini alamayan düşünürler, cinsel ahlâkı motive edecek ve evrensel değer özelliği arz edecek kapsamlı bir öneride bulunamazlar.

Kur'an'ın, iffet karakterinin belirleyici özellikleri olarak seçtiği tutum ve davranış ilkeleri, ilk defa icat edilen şeyler olmayıp, toplumların yapısında öteden beri var olan ve asla vazgeçemedikleri düzenlemelerdir. Kur'an hem bireysel huzur ve toplumsal düzen açısından hem de Allah-insan ilişkisinin ahlâkîlik boyutunun sürdürülmesi bakımından bu düzenlemeleri sistemleştirerek, bağlılarına/müntesiplerine sunmuştur.